

„ЗАСТАВА“ излази три-
пут у недељу, уторником,
четвртом и суботом.
Цена је на годину 12 фор,
на по године 7 фор., на чет-
врт године 3 фор. астриске
вред. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 120 гроша
на по год. 50, а на четврт
године 30 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по коли-
чини врсти, које из гармонта
заузимају, и за сваку врсту
плаћа се за први пут 7, за
сваки даљи пут 5 новч. Осим
тога за жиг увек по 30 нов.
Дописи се шаљу уредништву
а предплата администрацији
„ЗАСТАВА“ у Пешти, Grün-
baumgasse, Mexico, I. Stock
Thür Nr. 10.

БРОЈ 31.

У Пешти, у четвртак 13. априла 1867.

ГОДИНА II.

Пешта, 12. априла.

Дипломатски преговори у Луксембургу још су званична тајна. У Паризу се међутим, надају, да ће влада саопштити што о тим преговорима, чим се седнице законодавног тела и сената после ускршњих празника опет наставе. По париској „Преси“, влада ће у свом саопштењу изложити званичну радњу дипломатије у питању Луксембурга, и то одприлике овако: Холандија се изјасњава, да није никако интересована у питању, и да оставља своје краљу сву одговорност и сву власт располагања, што се тиче суверенитета у војводине Луксембурга. Краљ, позивајући се на то суверенство, пристаје да га пренесе на цара француског, не у каквој недостојној цели новчане накнаде, него у узвишеној цели јавног реда. Силе које су питане за савет, сложено признају неоспорно право краља од Холандије, и потврђују у исто време, да су уговори, по којима Прусија држи посаду у Луксембургу, изгубили важење, услед промена и порушења главних одредења њихових, и услед престанка оног стања ствари, на које се они односе. Француска, крепка понудом краља од Холандије, задовољена одобрењем сила, изјављује да не тежи никаком ширењу земљишта, и одриче се користи од уступке коју јој нуди краљ од Холандије, и то се одриче под условом: да се и Прусија одриче даљег разговора о праву већ пресуђеном, да се влада помирило, и да дигне своју посаду из луксембуршке тврђаве. Хоће ли се на делу потврдити све то, што „Преса“ о владином саопштењу унапред каже, видећемо.

Француски листови донели су у последње време новост, да Прусија ради, да присаједини северонемачком савезу не само Луксембург, него и Холандију; министарски пруски лист, „Норд. алг. Цтг.“ жестоко протестује противу те новости, проглашујући је за лажну и у злој намери противу Прусије разглашену.

„Московске Вједомости“ разлажу у једном чланку, како се Русија има владати наспрам заплета због Луксембурга, и доказују да она зависи једино од својих сопствених интереса, који су за овај мах цигла основа политици њеној. И потом, Русија нема бити ни за Француску ни за Прусију, докле руски интереси не би били на коцки, или докле се европска равнотежа не би пореметила, на штету тих интереса. „Али владајући се мудро и мотрећи пакљиво на прилике неизбежне борбе у средњој Европи, Русија — вели се у споменутом листу — не можемо напустити Исток, она не може предругојачити досадању политику своју на Истоку, политику народну и човечанску у свима одношајима. Ми идемо и даље, и велимо да Русија не може оставити славенске Хришћане у њиховом садашњем стању, на милост влади мухамеданској. Судба Русије везана је за судбу Истока, и врло је могућно, да ће рат, који као да ће скоро букнути у Европи, донети ослобођење наших једновераца.“ Зна се, да су „М. В.“ често посвећене у намере руске владе; с тога се и томе, што оне у ово време веле о источној политици руској, не може одрећи значење.

„Меморијал дипломатик“, аустријски орган у Паризу, потврђује што се у ово време говори о преговорима између Француске и Аустрије, и додаје, да има изгледа за успех у тим преговорима. У данашњем положају свом бечки двор, по истом листу, као да се решило, да избегава све, што би га могло обвезати, да ради у корист Прусије; а француска влада показује, да јој је особито стало за споразумењем са Аустријом у садашњим околностима.

У француским листовима означају се отворено, да је садаше министарство италијанско, коме је председник Ратаци, предано Француској. То потврђује и „Унијта Италијана“, додајући: да се исто министарство изјаснило француској влади, да ће оно, у случају рата између Француске и Прусије, бити на страни прве. У исто време пруски листови са огорчењем пребацују Италији, да је изневерила савез са Прусијом. Тако „Келн. Цтг.“ пише, међу осталим: „морамо признати, да је Италија, наш савезник у последњем рату, одпао од Прусије, одако је министарство Риказолија пао. Име Риказолијевог последника, Ратаци, за себе је програм и значи пријатељство са Француском. За пад Риказолија, који је у народној скупштини имао за себе већину од 90 гласова, једва се може наћи узрока у другоме чему, него у спољашњим одношајима, јер

Риказоли беше душа савезу са Прусијом. Италија као да се Аустрији приближује, и ништа није извесније, него да ће Аустрија, чим први топ пукне, збацити маску свог уздржавања, и тада Прусији неостаје ништа друго, него: или да се одриче онога што је у прошлом рату задобила, или да Аустрију види у реду својих непријатеља.“ Да се ради о оближењу Италије и Аустрије, то и париска „Преса“ јавља. Шта више, тај лист тврди, и да се спрема савез између Француске, Италије Аустрије, и да је ова последња готова да уступи Истрију Италији. За услове споменутом савезу бечка влада постављала би ово: 1) да се Аустрији осигурају њене немачке области; 2) да јој се за Истрију даду у накнаду друге земље; 3) да се пани осигура његова област.

Као што се из Мадрита најпосле јавља, инглескошпански спор, због лађе „Краљ. Викторије“, расправиће се мирно. Суд у Кадиксу изјавио је, да се није имало никака основа за хтватање инглеске лађе, и државни савет одобрио је пресуду истог суда. Сад остаје још питање о новчаној накнади за штету нанету споменутој лађи инглеској, и о извинењу за повређену инглеску заставу, што све Инглеска од Шпаније тражи. По некима то питање тек задаваће праве тегобе, јер Шпаволци нерадо плаћају накнаде за штету коју другоме учине, и њихова гордост недопушта им, да се извињавају за увреду које учине. Било како му драго, али је извесно, да Шпанској није лако делити меџан са таквом морском силом, као што је Инглеска, и потоме надати се, да ће она најпосле умети избећи све, што би је могло довести до рата са Инглеском.

Савезнички устав за Северну Немачку може се сматрати као сасвим утврђен. Из Берлина пишу, да су пуномоћници савезнички 4. о. м. подписали протокол, којим све северонемачке владе примају предлог тог устава. Сад остаје само, да и скупштине појединих савезничких земаља потврде уговор савеза, који је донет сагласијем између влада и савезничке скупштине. Наравно, да, ће те скупштине, пошто потврде савезнички устав имати да прениаче домаће уставе тако, како ће их поставити у сагласност са споменутиим уговором савеза.“

Последњих дана шиљала је Баварска изванредног посланика у Берлин, потом у Беч, а није се јавно знало, у којој цели. Сад из Беча тврде, да је баварски посланик имао да саопшти предлоге: 1) за ступање јужних немачких земаља у савез, који је Северна Немачка закључила по предлогу и под вођеним дипломатским старешинством Прусије; 2) за уговор савеза између Аустрије и сједињене Немачке. Ако је веровати гласовима бечким, у Берлину је добро примљен први предлог; али бечка влада одговорила је, да је тај предлог противан уговору мира, који је она са Прусијом закључила; а предлог за савез са сједињеном Немачком сасвим је одбила. Такав поступак бечког двора слагао би се са оним гласовима о савезу Аустрије са Француском и Италијом. Но као што у дипломатским одношајима у Европи данас мање него икад лођика влада, тако се и споменути гласовима веровати не може, докле се догађајима и на делу не би потврдили.

Из Атине непрестано јављају о добром држању народних чета у Кандији. По новијим вестима из Цариграда, Омер паша послан је у Кандију, само да би промотрио положај, и према томе дао савета Хусеину паши, како ће даље војевати. Чим тај посао у Кандији сврши, Омер паша има одма ићи, да се стави на чело турске војске у Епиру и у Тесалији, куда је порта последњих дана још 10 батаљона послала.

Грчка влада одговорила је, као што из Атине пишу, и на последњу жестоку посланицу порте, у којој ова ратом прети, ако се непрестано подстицати из Грчке устанак у Кандији и покрет у Епиру и Тесалији. Какав је тај одговор грчке владе, ако га у истини има, може се судити по томе, што је у исто време министарство у Атини поднело народној скупштини предлог о зајму од 25 милиона франака, за војене потребе и цели.

У једном телеграму из Марсеља, од 17. апр. п. р. позива се на цариградска писма од 10. о. м., и вели се, да се у Цариграду воде преговори о повисењу данке Србије. „Ендепан. Белж.“ доноси, међутим, допис из Париза у коме се вели: „кнез од Србије неограђивава се на уступку, по којој се удавава турска по-

сада из србских градова, већ тражи и протекторат над Босном и над Херцеговином; али успех те тражње врло је тежак, упркос политичној и финансијској забуни порте.“ У исто време читамо у инглеском листу „Дели Телеграф“ писмо од једног инглеског путника из Београда, у коме се описује излазак турске посаде из београдске тврђаве, па се напомињу и гласови о ставању Босне и Херцеговине под управу Србије, и вели се: поуздано се зна, да од стране србске владе до данас још никакав предлог о Босни и Херцеговини није учињен у Цариграду, а ако се учини, порта ће га с места одбити. То зна инглески путник, који је особити пријатељ г. Лонгворту у Београду; али и јунаци србзнају, да је пут из Србије преци и славнији преко Дрине, него преко Цариграда.

И ОПЕТ БЕОГРАД ИЛИ СРБСТВО?

I.

Ми смо у чланку „Београд или Србство?“ казали, да признајемо, да је од велике важности за Београд и данашњу Србију, да се град Београд од Турака очисти, да би признали заслуге србске владе, која би град Београд дипломатичним путем од Турака изабавила, но да би то губиловажност своју, кад би се само то у времену постигло, где би се цело онострано Србство ослободити и ујединити могло, где би дакле јединство и слобода србског народа била цена ослобођења града Београда.

Ми смо доказивали, да је оно време врло угодно било за ослобођење Босне, Херцеговине, Старе Србије и други хришћански народа у Турској, и да питање о граду Београду онда своју важност има, ако се ствар неће на њему свршити, но ако или повод рату са Турском даде, или се на тај начин задобије, како пут даљем раду у овом времену неће бити пресечен, и изрекли смо сумњу нашу, да ће град, ако га Турска и преда, онда бити предан, кад прилика даљем раду прође.

Кад је дошло до решења, да ће се град предати, но да ће србски кнез ради ближег уговора и ради захвалности султану ићи у Цариград, у овомјеру листу било речи противу тога пута. Било је опорије речи, али засад саму ствар пред очима имамо. Ми слободно можемо рећи, да јавно мњење Србаља са ове стране није било томе и таком путу наклоњено — али се по том умирило тиме, што се пронело, да се тај пут поглавито Босне, Херцеговине и Старе Србије тиче, и да ће он довести тако жељно уједињење оностраног србског народа, ма и под Турским сузеренством. Ми не веровасмо томе гласу; не држасмо за вероватно, да ће Турска уступити на тај начин србске земље Србији, у оно време, кад она поред свег саветовања европске дипломатије на Кандији, удаљеном и познатом отоку неће ни саму унутрашњу самосталност да даде.

Србски кнез би у Цариграду, врати се натраг, град се Београд Србији предаје — и кога неки људи и листови траже и узимају за трофеј тога триумфа — нас. Чим би хтели србску заставу уз турску на граду Београду да привезу — нашим листов!

Србски свет ликује, што је град Београд без крви и жртви добијен — а вама је, веле, то неправо.

О, није нама неправо, што је град добијен, ни то не, што је без крви и жртви добијен — но ни ликовану узрока неналазимо зато, јер имамо осећање, имало уверење, да је скупо плаћен, да је начином добијен, који одузима могућност, да се ово угодно време на корист не само Београђана и мале Србије, него и остали Срба употреби, што је једном речи згодна прилика и опет промашена.

Наши противници да нас у јавном мњењу побиву, употребљавају три мајсторије, једну деспотичну, кад као неки Бизмарчићи прстом на неки успех показују, и тај успех као маљ противу опозиције употребљују; другу језуитску мајсторију, где место да они имајући владу у рукама и на руци, одговарају на питање „где вам је Босна, Херцеговина и Стара Србија“ они опозицију постављају на седиште обтуженика, и питају: „шта вам је противно, да смо град Београд без крви и жртви, ма на који начин, добили?“ Трећа је мајсторија софистична, где се ствар изврће, и питање прокреће; као да би речи било о двема странама, од који једна жели а друга не жели, да Србија градове и

град Београд добије, а не о томе, били се сад у ово време више што постићи могло и тражити требало, па на градови и другим начином Србији у руке пали?
Да је за овим последњим није требало, и да је томе згодна прилика била, то мислимо да нико порицати неће. Троје је, што згодну прилику за ослобођење хришћански народа у обште и Срба у Босни, Херцеговини и Старој Србији особено сачињава: прво, саучешће сами хришћански народа у Турској; друго, положеј велики сила у Европи, по коме оне, или воље немају мешати се у рат хришћана с Турцима, или ји сукоб интереса у томе спречује; треће, наклон на коју велику силу, која би и воље и снаге имала, мешање европски сила или предупредити, или сузбити, особито на Русију.

Све је ово троје сада дивно у мери, како скоро не, спојено било.

Кандидоти усташе; Турска са Египтом заједно не могаше Кандиоте да савлада; Грци потеклоше својима у помоћ; Египт и Тесалија узаврела; Грчку, истина Француска задржаваше, али дај се није усамљева бојала, она би рат отворила, или изазвала — народ би се грчки одазвао тоновима Србије и Црне Горе.

Запад је био собом забављен. Наполеон са Мексиком и уједињеном пруско-немачком, Енглеска са Ирском и Канадом, Аустрија сама собом, Русија америкаским и пруским савезом осигурана, осећаше се и с мора и са сува заклоњена.

Русија се осећала спремна; видило се, да јој је тежња и збиља била, да се хришћански народи на истоку ослободе. Она говораше да од изволења хришћана са хатхумијумом, и са реформама на тако званој равноправности хришћана и Турака основанима, нема ништа — једино народне аутономије могу хришћанске народе задовољити. То је, почем се томе од Турчина није добрим надати могло, значило рат. Русија је спознала, да би јој слободни хришћански народи на истоку велико закриље при олују европском били, који се спрема, и да је зато нужно, да пре тога на своје ноге стану. Од Русије није могла опасност претити, почем би се у случају њеног освајања западна, средња и јужна Европа сложила; а са Пруском је доста јака, да сваком противухришћанском мешању на истоку на пут стане. Русија је Србији дипломатично обећала, да ће јој за так случај на страни стојати, и хришћанске народе заклонити — Русија је зачуђено питала, зашто Србија не диже новчану помоћ, коју је у извесно време дићи требала? Деспеша Горчаковљева задржала је кнеза србског два — три дана у Београду, преко одређеног рока путовања — бадава, дипломатија остале Европе надјача, и кнез српски реши се у Цариград.

У Цариграду ко први части србског кнеза? Аустријски посланик, па онда енглески и француски. Зашто? зајело зато, што им је политика путовања у Цариград у рачун ишла; а да ли је така политика и за србски народ, за Босну и Херцеговину спасоносна, нека на то одговори договор, а по свој прилици и уговор, који Аустрија са Француском у обзире Босне и Херцеговине има.

Наши противници усудују се још за најјачи разлог за себе навађати оно, што најјаче за наше мишљење говори. Они веле: не видите ли како су Немци и Мађари, (немачки, мађарски и чивутски листови) били противу тога, да Србија Београд добије, па не доказује ли то велику добит нашу?

Опростите. Прво и прво, осим конзервативног мађ. листа „Пешти Хирнека“ и „Н. Фр. Пресе“ незнамо, да је још који противу тога војевао, па и „Пешти-Хирнек“ одма је од патрона свога, А. Сечева, добио укор, да незна шта ради; иначе би тешко било устанак Србије и хришћански народа одклонити, што би консолидовању Угарске сметало, а за Београд је лако и увек времена има. „Н. Фр. Пресе“, Бајету одани лист, само је маневру правила, да цепену пријатељства Бајетовог увиси, и лепо се поклонила, кад је ствар на губитку и добитку града Београда прошла, и опасност хришћанског устанка одклонила. Да Немцима и Мађарима, ако не свима, а оно многима, ма какав добитак Србије није по људи, то стоји — али не само да нису у обзире града Београда, осим „П. Хирнека“ и из почетка „Н. Фр. Пр.“ противили се, него су, сматрајући то за једино средство, да се устанак Србије, а тим и истока одклони, задовољство, да не рекнемо радост и весеље показивали, што је кнез србски у Цариград путовао, и што се за сад са уступком градова источно питање свршило. Баш та радост непријатеља србски угушује у нама глас усклика.

Али се на све то примећује: добитак града Београда без крви и жртви не само да не смета ослобођењу хришћански народа, а нарочито Босне Херцеговине и Старе Србије, него још унапређује, леђа осигурава, и сад тек поље томе отворено стоји.

Тим долазимо на другу точку питања, па сам начин и добитка градова у Србији, и на могућности и вероватности, које из њега произилазе, о чему на даље.

„Народни Лист“ доноси беседу коју је Павлиновић на последњем далматинском сабору говорио (на италијанском језику), и саобштава по реду како се ко у истом сабору на ту беседу одазвао. Нагазимо да је вредно, да и ми о томе овде јавимо. Павлиновић је у главном рекао:

„Ево има шест година, да смо на двоје разлучени; различите тежње окренуше нас двома различитим стазама. Побудили смо се на политички живот, по нађосмо се, узбуркани, неодважни.

„Политички живот, наравно, имаде своје страсти, па кад смо се пренули из политичкога сна у страсти смо били.

„Но биле наше тежње које му драго, па ма кова била наша занешеност, ако где коју срамотну изнмику изузмеш, то смо ипак увек браћа били, братински поступали, те политичке страсти у нас људи отворитих и поштених, почеле су стишавати, док су сведене да постану мисао, о којих се даде говорити и мирно расправљати. Слобода нам је почела слагати.

Јавно је мњење осудило ирачне владине освете, проти поштеним судцем, проти учитељем знаности и напретка, но ипак јавно мњење није жалило над пропаст науке, није жалило над пристраности судова, ако једну изузмеш жалостну на веки обтузбу против Враголову, Гавранићу и друговом.

У таквом стању, мњења су зорила и чистила се зорећи, народ је напредовао, странке су се једна другој примицале, кроз досаде и гдекоје освете владе сумњиве и глупе.

„Но таково стање ако хоћеш, мучно и незгодно, а за напредак корисно, није било по људи духу нечистом, а нечисти тај дух изврне Далмацији чедо, у људским законима изучено, кроз незаслужене заслуге уздигнуто, по нашем сабору у продаји јавних служба под уветом одкупне извезбано, како вељаше др. Бајамонти... (Немир на галеријама; председник их позивље на ред).

Бајамонти бесно: Нисам опуновластио заступника Павлиновића, да се мојим именом служи, те одбијам од себе таково тумачење мојих речи.

Павлиновић: Ја сам изустио оне исте речи, које негда и др. Бајамонти; а њему је слободно да их по вољи тумачи. (Вика и немир на галеријама).

Павлиновић: ... Чедо извезбано сновати сплетке кроз женске слабости и кроз брачну љубав. (Вика и претње на галеријама) ... Чедо извезбано глечити, па ако ми допустите реч, коју изусти мој његлашњи савезник др. Гиованицио, оскрвљивати.

Гиованицио, страствено: Није истина, одбијам сваку солидарност са попом Павлиновићем. (Вика још већа; гласови с десне: то је грдоба, нека се поштује слобода речи).

Павлиновић, непомично: Истина је, то су речи дра Гиованиција, и дика ми је, што данас нисам с њиме у никаковом одношају. ...

Војновић: Павлиновић је дика нашега сабора и целе Далмације.

Павлиновић: ... Чедо извезбано оскрвљивати слободу избора, отровати све згољом својом страсти. ...

Радман А., аугировито: Том изазивању треба конца ... (обратив се к левици; ако-ли узтреба, ми смо на све приправни проти Павлиновићу).

Председник позивље на ред Павлиновића, вика на галеријама, а гроф Ђорђић захтева, да се галерије одстране.

Павлиновић непомично: ... Чедо извезбано свачим се послужити за своје себичне намере. ...

Лапена: Уврете попа Павлиновића немогу до мене допрети.

Павлиновић: А ти кад у овој слици себе познајеш, слушај море речи, па онда одговори, ја ћу те слушати. — Таково чедо дочепао се велике части није могло промашати подлога циља свога. Удомив се као подпредседник далматинске владе, за мање од године дана претвори Далмацију у аустријску Сиберију. (Страшна критика на све стране).

Председник: позивље говорника ad rem.

Павлиновић: Узтрпите се мало, па ће те видети, да све однаша на ствар; ја претресујем дела јавне наше управе... претвори Далмацију у аустријску Сиберију, где ако и небијаше рудах и скучених Пољака...

Гласови: доста, доста за бога...

Радман А.: Предлажем, да му се реч одузме. Председник: Услед права, које ми је подељено, ја вам реч одузимам.

Павлиновић: Ја се позивљем на сабор.

Већином гласова би одбијен позив; а Павлиновић седне мирно као да није ништа рекао.

То вам је најбоља слика садашњег сабора далматинскога.

Владика Платон Атанацковић у Нов. Саду преминуо је 9. апр. после дуже старачке болести Ми ћемо други пут обширнији некролог донети, за сада толико

примећујемо, да је он између архијереја нашег времена први показао, какви се дари на жртвеник просвете народне не само духовно и умно, него и материјално полагају имају. Он је правној академији србској темељ положио, коју ћемо скоро добити ако се озбиљски за то заузмемо. Спомен ће му у Србству вечан бити.

Свечани погреб биће, као што нам јављају у среду или четвртак.

Пешта, 11. апр. Дакле је у Бачкој Србин за в. жупана постављен, и то г. Ника Михајловић, сомборски посланик. Дотична је краљ. наредба од 5. (17.) апр. у којој се каже, да се г. Рудић на „своју молбу“ од вел. жупанства, и исто тако г. Авг. Пијуквић од администраторства диже, и г. Михајловић зав. жупана бачке жупаније именује. Поближе околности око ове ствари задржавамо за други пут; кад нису наша браћа у Торонталу, којој би добар Србин као вел. жупан од веће користи био, до Србина вел. жупана дошли, управо и једино зато, што г. министар унутрашњи дела није хтео свога пријатеља од младости да упусти, поздравимо Србина вел. жупана у Бачкој с добродошлицом. Знамо, да ће то Мађарима и Буњевцима у Бачкој бити немили, који су унапред противу тога протестовали, али нека се науче и Мађари, а још више наша браћа Буњевци на то, да и Србину не треба да смета име и народност, да заузме оно место, које су они досад за свој монопол држали. Ми пак Срби имајмо двоје пред очима: да с једне стране олакшамо положај Србина вел. жупана у Бачкој, с друге стране, да зато несметемо с ума, да жеље народа нашег са јединим вел. жупаном нису испуњене.

Нови вел. жупан полази сутра или прекосутра у Сомбор. —

Поговара се, да ће г. Ђура Јовановић, Роман, посланик на уг. сабору бити држ. секретар у министарству просвете. Ми ни то одобрити неможемо, ако ће, т. ј. реферата и србски ствари под њим бити. Г. бар. Етвеш јачајно мисли, да почем је он сам католик, има једног еванђелика (Танаркију, калвина) и једног православног за држ. секретаре, да је сваки верозакон непосредно заступљен. Али како се србска и романска јерархија поделила, ту ми нетражимо да буде Србин и за романске ствари на челу, али неможемо ни на то пристати, да Роман буде посредник између министра и нашег референта; најмање би пак то сад допустити се могло, кад је баш материјална деоба између Србаља и Романа у течају. Боље је дакле, да министар за православне ствари само министарске саветнике, и то особито за Србе, особито за Романа, постави, и да њиве реферата непосредно прима, или да и за Србе држ. подсекретара постави, јер је ствар од великог замахаја, и у предмету просвете нетреба да има обзира на број, него на потребу, која је свуда једнака. —

Из Беча нам јављају, да ратно министарство по трећи пут жури, да уг. влада учини корак, који води к решењу закључења срб. конгреса од 1865. год. иначе да му се акта у препису саобште, па ће само решити, што се на границу односи. Већ је пре најнеповољава уг. министарства решено, да се једна концертациона комисија из чланова ратног министарства и уг. и хрв. владе састави, да операт србски прегледи, и своје мњење поднесе. За ту је комисију од стране хрв. канцеларије др. Ливије Радивојевић, од стране ратног министарства ген. Заставниковић, под председништвом флм. Филиповића; изчекивало се, да уг. канцеларија члана изашље — али време, рат, друга политика до сад то препречи. Сад ће јачајно и уг. министарство оределити члана на то. Ми ћемо о самој ствари скоро дискусију отворити. —

Јавилисмо, да је хрв. сабор сазван са 1. мај по рим. а рајхсрат се сазива за 8. (20.) мај.

У Бечу је умро издаваатељ „Цукунета“ Делпини, „Цукунет“ пак и даље ће излазити.

Г. Јово Вучетић из Ченеја у Торонталу послао нам је дужи допис као одговор на допис из Торонтала, где се банатски Хрвати „гладнима“ називају; ми признајемо, да је изражај непублицистичан, и да смо превидели изоставити га; али оно друго, што исти господин пише, незнам како је могао и помислити, а камо ли захтевати, да у наш лист дође; ако изиђе у страном одговорићемо.

С тим у свези стоји и то, што нас г. парох Богдан Кузмановић умољава, да изјавимо, да он речени допис из Торонтала није писао. Ово радо чинио, јер је истина, да т. ј. дотични допис није г. парох Кузмановића. Међутим један бележник србски пише нам неки позив, којим г. Вучетић на неки дан позива бираче свога среза, да подпишу адресу Деаку, и речени г. бележник изражава се, да он праведно од „Заставе“ очекује, да тај позив саобшти, јер је и позив праведан. Ми незнамо, на чему би Срби имали досад Деаку захватити, и адресу давати — а име дотичног Србина не спомињемо, надајући се, да је њему више стало за мњењем србског народа, него други; ако је пак ово последње, оно ћемо му на захтевање услугу учинити, и име му објавити.

У пређашњем броју изишло је нешто о Београду,

што је мило знања уредништва било. Ово зато спомињемо, јер је у истом правцу наш тон и начин други.

Пешта, 10. априла. Што Србину држи живот и снагу, што подиже част и осигурава будућност његову : то је свест о праву народне слободе и независности, и поносно уздаје у себе за остварење тог права. На основу уздања за своју слободу и независност развиле су се оне јуначке врлине : које Црногорца чине непобедивим у борби противу толико и толико бројем знатније силе варварског освојача, — које су Србију тако рећи из развалана подигле. — које у робујућим или од туђинца зависелим Србима челиче мушке груди и оживљавају онај дух што се и у дубљини несреће своје будућности неодриче. Уздање у себе за слободу и независност једино може учинити, и да се делови србски који су тако давно растављени, сједине у велико тело народно, задануто духом новог — самосталног живота. Тако је уверење наше, и у том уверењу ми смо заступали и заступамо вагда моралне основе србског народног јунаштва и величине; а бори смо се и борићемо се противу свега, што убија народно уздање у себе и своди све на политику слепог случаја, политику које често ефемерним успесима жртвује сталне користи, и која признаје за туђинску милост и оно, што народу по његовом сопственом праву припада, а нешта, да ли се таким признањем не унижава народ у очима страног света и неводи унутрашњој штети својој.

Читаоцима „Заставе“ познато је наше мишљење о народном праву и патриотском позиву Србије. Схваћајући прво као власт располагања са собом и слободног развика на сопственом огњишту, а други као тежњу за уједињењем, за слободом и независношћу целокупног народа, ми смо подизали свој глас за онакву политику у Србији, која би заштићавала унутрашњу слободу, припомагала развика здраве друштвене свести и ојачаву народне снаге, која би поштовањем демократских установа и негом слободњачког одушељења, олакшавала материјални и морални напредак Србије, тако да ова може бити живим доказом и примером за слободу и цивилизацију противу неслободе и варварства на Истоку, и најпосле, која би се узвишавала, до свести, да Србија има све за све Славене у источној Европи чинити, тако, како ће се првом zgodном приликом сви Славени прикупити под њену заставу, као заставу обште слободе. Оснивајући главну снагу Србије на развика сопствених сила србских, писмо губили из вида и обшти положај Европе и спољашње тегобе које сметају подизању слободних држава на Истоку; особито смо ценили онакве прилике у којима се те тегобе на најмању меру свде, ако не и сасвим збрисавају, а напротив сваколика могућност за успех народне ствари отвара. Такве прилике најваљјау се често; народи који на њих чекају, а неби имали енергије да их употребе, кад би им оне једном дошле, дали би жалостан доказ о својој свести и досрлости за слободан и самосталан живот.

За извршење народног позива Србије, једва се могу замислити zgodније прилике, него оне што лане дошле промене у средњој и јужној Европи, и положај у коме се Европа донас налази. Ми смо о тим приликама већ говорили у нашем листу, а овде потврђујемо само, да оне силе, које би у друго време биле опасне по Србију у њеном народном предузећу, да су те силе за овај мах финансијално и војено дезорганизоване и подпуно неспособне, да сирече ослобођење народа на Балканском полуострву. С друге стране, интереси велике славенске државе, Русије, никад нису неодолјивије искали, да се источно питање неодложно реши, на основу начела народности, него у ово време, кад Ђерманска и латинска раса у велико усредсређују снагу своју, свака на основу народног уједињења, а славенски народи још ни први покушај за своје зближење учинили нису. Свако одлагање источног питања у том стању ствари сами је губитак за Славене; сваки тако изгубљени час умножава опасност која од усредсређења споменутих раса грози расејаној славенској раси. То добро зна Русија, и ако икад она у ово време мора бити готова, да учини своје за ослобођење и уједињење сродних племена на Истоку. Пријатељство њено са с. Америком с једне, а отворени спор између Француске и Прусије с друге стране, дају јемства, да и западне силе немогу више играти ону ролу за одржање робства и варварства у Турској, коју су играле у Кримском рату.

У таквим приликама јесмо ли могли, да главни задатак Србије непредпостујемо подчињеним питањима исте; јесмо ли смели, да са усклицима радости поздрављамо погодбу са Турском, која не само да уздржава Србију од одаважног испуњења велике патриотске дужности, него још притеже старе везалске стеге око владе њене? Та питања полагамо ми пред суд историје. Међутим, у 27. броју „Напредка“ за о. г. донет је чланак под називом „Београд“, а подписан са Б., у коме се нема стрпљења за суд историје, већ се немиле просипа грдња на нас и изопачавају намере наше, да би се добило оно поверење, које су само искрено реч и отворено исповедање истине могли стећи нашем листу код нашег народа. Ево шта се у главном у томе чланку противу нас има :

„Наше слободњаци, који силом хоће, да се свуда и све ради онако како они хоће, не само непазуе користи какве по народ отуда, што су му градови уступљени без крви, него они налазе, да је то штета и срамота по народ србски, и криве кнеза, што је на то пристао. По њиовим речима србски је народ тако јак, тако против Турака а за своју и браће своје слободу одушевљен, да он покљона турског не треба, и да му је ваљало са освајањем на сабљу ускрнути давно падше своје војничко име и славу. Они вичу на то што је кнез примио на тај начин градове без скуштине, и потврђују, да скуштина србска неби на то никад пристала, нити то одобрила, на властито, да се на граду вије застава турска поред србске. Они оће да се градови руше и да се Београд прогласи слободним пристаништем. Наравно, да им и то није право и да на то вичу, што је кнез пошао у Цариград, да султану рекне „хвала“, што је њему и народу србском градове предао. Они људи знају и војничко знање, пак вазују да би се градови лако отети могли.“ И даље : „они вичу : рат, бој, крв, славу србског оружја, а ниједан неби пристао собом у тај посао, јер њима животи други лица нису ништа, а њиови су им све и сва . . . Онај, који сам нема петље и немисли изићи у бој, неби требало да се размеће са ратном вицом. Лако је викати, али тешко се кривити, јер је сваког живот мило, као што је и вама ваши.“ И најпосле : „Овде је тек гдјешто споменуто из онога, што су наши барјактари и оном приликом лупали противу кнеза и владе србске. Њима то није замерити, кад су изабрали и нашли за своју патриотичну дужност, да буду са недовољном омладином бич тој влади, кад јавно траже да кнез има ићи под руку и да министри морају скидати капу онима који се дају употребити за њиова оруђа. У широком свету има свакојаки људи, али овакови нијде.“

Наравно, кад се неводи рачун о народном праву и позиву Србије; кад се као упркос затварају очи пред данашњим очајаним стањем распадајуће се Турске; кад се бацају у заборав догађаји и промене у Европи од 1866., и неозбире на данашње прилике за ослобођење источних Хришћана : ништа лакше, него викати на „слободњаке“ који доказују, да је заман за одважно дело народног уједињења и независности. Али кад се ствар узме онако као у истини што је, онда је јасно, да је заман сва та вика противу „слободњака.“ Кад би и наш противник у „Напредку“ потражио праву истину у питању о градовима : он би нашао, да су ништави сви наводи његови противу нас. Нашао би, прво да нисмо ми они, „који силом хоће, да се свуда и све ради онако како они хоће,“ него смо напротив они, који неће да се свуда и све ради силом, него само онако, како правда није. Правда хоће, да се све, што се тиче народа, решава обштим гласом и вољом народа; то је прости облик политичне слободе, а у Срба је и старински обичај да се о обштим стварима обшти договор води. У име правде и народног старинског обичаја искали смо ми, да се и у питању о градовима у Србији ништа без Србије, без слободе народне скуштине нерешава; у споменутом чланку „Напредка“ неће да се народ пита у „оваком случају“, и опет се вели, да ми силом хоћемо да се свуда и све ради онако како ми хоћемо! Нашао би, даље, да ми нисмо противни „примању градова, без боја и крви,“ него смо шта више, доказивали, да би влада, кад би била енергично заступала народно право већ у 1862. могла изградити, да се Турци „без боја и крви“ удаде из тврђа србских. И најпосле нашао би, да ми неодричемо користи које народ има од удаљења турске посаде са србске земље, него баш ради тих користи захтевамо, да се верно и живо брани право Србије, по ком ова има независно располагање са градовима који су сопственост њена.

Да смо противни погодби : по којој се турска застава вије на тим градовима, у знак да су „дарски,“ и по којој се мора „предходно изискати“ од султана „са извољење, кад би се имала предузети на њима каква преиначења“ : то и сад видимо, и вагда ћемо сматрати за срамоту што се „благодари,“ на место да се протестује противу таког непризнавања народног права, непризнавања, по коме се тек управа, и то као милост и под условом извесних обавезности. „поверавач“ Србији над градовима са којима би она требало да неограничено располаже. Ми смо изјавили своје мњење, да Турска није у стању водити рат са Србијом, и по томе, да се влади требало само енергично држати народног права на градове, па да султан најпосле то право у подпуности призна. Али баш и да би било дошло, да се бира између оружане одбране србског права и султанове милости и оних обавезности, којима се исто право потире : ми никад неби могли предпоставити избор последњега избору првога. Али „отимање градова неби могло бити без обштега рата са Турцима, одговара се у „Напредку,“ па се додаје : „Одма, чим би се Срби противу градова дигли, јурнути би Турци са свију страна, од ушћа дунавско-тимочког до ушћа дравско(?)—савскога у кнежевину; а то би огроман и опасан задатак био по Србе.“ И ми видимо, да „без обштега рата са Турцима“ неби требало отимати градове; само смо напред доказали, да никад нису биле zgodније прилике за такав рат, него летос и у данашње доба. Кад „Напредак“ каже : „нека у кнежевину понесе пушку и тко може и тко не може, опет је мала снага спрема снаге турске“, и : „биле околности ма какве, снага србска морала би се поцепати на све стране своје граница, морала би се она снага крвнито, која је пушка за главни бој“, кад „Напредак“ тако говори, ми га имамо само питати : а где је савез са Црном Гором, где патриотска повуда суседне браће све опитних јунака; где организовање покрета у Босни, Херцеговини Старој Србији и Бугарској; где спора-

зумљење са Румунском; где савез са Грцима? Та није ли једна шака људи у Кандији ставила у покрет скоро целу силу турску, и ето јој за толико месеци посла даје; а да Србија са својих 200.000 јунака, поред организованог обштег покрета народа у Турској, неби могла одолети сили ове! „Јурну-ли би Турци са свију страна у кнежевину,“ али камо им та сила, камо им финансија и војска за „све стране?“ Нека „Напредак“ узме на број ратну силу Турске, и видеће, да је та данас далеко, далеко испод сједињених сила Србије, Црне Горе и Грчке, а да и неспомињемо друге хришћанске области на Истоку. То је само уображење, да би Србија морала поцепати и крвнито ону снагу која јој је нужна за главни бој. 20.000 Црногораца делили су у 1862. меџан са 100.000 Турака; јамачно би 50.000 Срба могли у свако доба и на свакој точки Србије као усредсређена војска дочекати и главни бој победоносно бити противу силе, са којом би непријатељ на њу „јурнути“ могао, и која у данашње време једва да би могла бројити и до 60.000 војника, премда је успех србског оружја и противу двапут веће силе турске извесан.

И кад је турска сила боље стајала, а Србија слабије наоружана била, и тада је сваког правог Србина оживљавало уверење, да је Србија не само у стању дати одпора непријатељу свом, него још и „покајати на Косову своје старе,“ и припомоћи да цело Балканско полуострво збаци са себе окове робства. Патриотски књижевници и писаоци србски потврђивали су са поносом то уверење о Србији, и уздање у Србију расло је из дана у дан код свију пријатеља слободе. У 1862. из владиних кругова први пут се разгласило, да Србија није у стању са Турском меџан поделити; али се то колико непатриотско толико неполитично разглашење загладило бар тиме, да се Србија последњих година озбиљно за рат спремила. Данас ми напово узимамо реч за јуначку претежност Србије над Турском, и ма да је снага Србије пуна и у напредку, докле су Турску скоро све силе њене издале, опет „Напредак“ налази свој задатак да побива реч нашу, говорећи, да је снага србска испод турске снаге, да би делење меџана са Турцином био „огроман и опасан задатак“ за Србина! Таквај говор, кад би се чуо из уста непријатеља србских, који наравно немогу платити пречег интереса, него да побиву вредност јунаштва србском, и дао би се објаснити; али да један србски лист налази интереса, да доказује што противу стеченог гласа и утицаја Србије, то је заиста још невиђено чудо на пољу јавности србске.

Нарочиту забелу црпе „Напредак“ отуда, што би Турци и Савом и Дунавом „могли добијати нове помоћи, из суседних земаља, а најпосле може бити лако и саму војску.“ Но прво се зна, да нико не може дати другоме оно, што сам нема; а друго, баш да би могло бити какве опасности с оне стране, где се војска и финансије из својих развала тек подизати и уређивати имају, питање је, зар би Русија са прекрштеним рукама гледала, да се и преко Саве и преко Дунава Турцима помоћ и војска шиље?

Јасно је са сваке стране, да би „обшти рат са Турском“ у ово доба стао Србију мање жртве и муке него икада у друго време; а да би тај рат свршио се подпуном победом народне слободе и независности над сваком вазалством и робством, о томе може сумњати само онај, који упорно неће да хаје за данашње прилике, или је толико огуглао на робску зависност, да не може вишени у другоме да поштује јуначко одушевљење и пожртвовање за човечану слободу. Та да је турска сила тако опасна и страшна по Србију, као што „Напредак“ описује, зар би султан склонио се и на такву уступку градова какву је учинио? И с друге стране, да је суседна сила била у стању помоћи Турцима противу Срба, зар би она давала савете Турској за помириву уступку Србији? „Напредак“ сам означаује и Турке и суседне помогаче њихове, као вечите непријатеље будућности србској; па кад баш ти непријатељи траже мира са Србијом : онда куд боље доказа, да је „обшти рат са Турском“ опаснији по њих, него по Србију? Заиста, брижљивост са којом су Инглеска и Аустрија — стари пријатељи Турске — настали у Цариграду, да султан помириво предусретне захтевања србска, једино се даје објаснити намером, да се Србија уздржи од сваког јуначког предузећа, којима би учинило стојером суседним славенским плецима, братски сједињеним. Дабогме, да су Инглеска и Аустрија саветовале уступку градова; али је извесно и то, да се том уступком имала спречити друга, многећа штета, него што је иста уступка, и добити у главном несправљено више, него што се у споредном губи. Невелико, да је добивена могућност за одржање Турске; али ако се добије времена за унутрашње опорављење и спољашњу делатност суседне силе : онда, где су оне знатне користи од поверене „управе градова под турском заставом“? Ево зашто ми одма, у самом почетку, нисмо могли другачије схватити захтевања србска у Цариграду, што се градова тиче, него као тражење повода к „обштем рату са Турском“, и ето, зашто неможемо да се радујемо уступци султановој, која нити признаје право народа, нити даје јемство за одважно патриотску радњу владе у Србији, докле је лукаво срачујена за цели непријатеља будућности србске.

„Много има уста који вичу, а мало има глава које мисле,“ рекао је један славни књижевник француски, па и „Напредку“ наравно неће бити тежко доказати, да их има још и много осим њега, који онако исто вичу као и он. Но та вика не може нас никад поколебати у дужности, коју нам патриотизам налаже; ми ћемо, уздамо се у себе, и даље без спотицања корачати правцем сталног уверења свог о општем интересу србском. Од потребе народног уједињења и ослобођења ми непризнајемо прече потребе; ко тој потреби служи, с тиме смо ми, ко од ње застрањује, томе смо противни, па ма ко он био. Умемо поштовати положај и ценити утицај личности, којима је поверена судба народа, али никад се не можемо унизити до удвораца, који проповедају непогрешивост и безусловно хвале сваки посао тих личности. Умемо штедити и деликатност одношаја владиних; али кад видимо да се у најважнијим питањима обилази слободан глас народа, да се и у последњем часу немају никакве осигуране везе са народима који једнаку судбу и интересе с нама имају, и чији су непријатељи и наши душмани: онда не можемо ни, него да критикујемо што је за критику, и да нерешителности и немоћи појединих властника противстављамо непобедиву енергију и свемоћност свију.

Дуљећи своју лакрдију, „Напредак“ је изнео беду на нас, да нама „животи други лица нису ништа, а наши су нам све и сва; да позивамо на бој и на јуриш, а ниједан собом неби пристао у тај посао.“ Ако би ми узели живот у оном смислу, у ком „Напредак“ о њему говори, доста би било казати му, да онај коме су „животи других лица ништа, а његов све и сва,“ да тај јачама са већом бригом заступа материјалне услове свога живота, него што ми то чинимо. Али, ми узимамо живот у свеколиком достојанству његовом, и велимо: ко себе поштује, не може да непоштује и оне у којима себе види. Поштујући себе, ми поштујемо и сву браћу у чијем се достојанству наше достојанство огледа. Ми смо уверени, да је у слободи своје достојанство човечије, а слободу може Србији само народним уједињењем осигурати. И тако, баш што поштујемо себе у слободи, ми поштујемо слободу у другој; и баш што нам је мио наш собствени живот, ценимо и животе оних, без којих наш живот неби достојан био. У робству ми видимо само унижење, у подељености само слабост за Србију; кад говоримо о јуначком пожртвовању за уједињење и слободу: онда искрено мислимо, да је боље и славно погинути, него срамно живети. Од појединих патриота не може се тражити, да они организују покрете за које се ниште обшта снага; то је позив владе, која има на руци обшта средства и државне благотице; нека и србска влада одговори своје позиву у том погледу, и заиста ми нећемо изостати онде, где се све па и живот за слободу залаже. У данашњем положају свом, дужност нам је да верно тумачимо народне потребе, народна чуства и тежње, и ми мислимо да ту дужност не можемо боље испунити, него заступањем идеје народне слободе и независности, и разлагањем, да Србија тек на основу сједињења са својом браћом у Старој Србији, у Босни и Херцеговини, у Црној Гори, и иначе, може подићи се до праве снаге и напредка; а напротив, да усамљена од остале браће, остаје вазда слаба и назадна, па ма колико јој „Напредак“ броја користи од „поверене у праве градова.“

Имали би још да споменемо оне речи „Напредак“ о рушењу градова и проглашењу Београда за слободно пристаниште; али ту је „Напредак“ дужан најпре да одговори на наше наводе о финансијалној и војеној снази Србије; докле год он те наводе небори, ми немамо ништа даље одговарати, него што смо већ казали.

„Напредак“ је у својим нападајима противу нас, служио се изразима мимо сваке ујудности; ти изрази остају његова својина, која се нас ни из близа ни издалека тицати не може.

Па „Напр.“ је ушло најпосле и име омладине у свој разговор без части. Он саму неистину говори, кад вели, да ми захтевамо, да „кнез иде под руку и министри капу скидају онима, који се дају употребити за њива оруђа.“ Ми смо доказивали само, да се капа скида пред представништвом обште части народне; а оне који се за туђе оруђе употребити дају, ми први никад поштовати не можемо; с тога баш и осуђујемо ону безусловну хвалу, која се тако услужно просипа у „Напредку“ великашима у Београду.]

Д О П И С И.

— У Сомбору 4. апр. Данас је имало варошко представништво од 1861. год. седницу, у којој су припреме за предстојећу рестаурацију учињене. За сад ћу само у кратко јавити, шта се све у овој седници збило и радило, задржавајући себи на сваки начин критику за други пут. Седницу је отворио начелник Љ. Маширевић, давши пре свега прочитати две министарске наредбе од 7. и 8. априла о. г. којима се варошко представничко тело сазива и опомиње, да до-

тичне послове своје у реду и по закону обави. Варошки чиновници од 1861. г. који се поготову сви још и дан данас у својим званијама налазе, несу позвани у данашњи збор, због тога предложи Гедан Леовић да часништво као pars integrans општине заузме своје место позивајући се на § 29. XXIII. год. 1848, као и на речи министра Венкхајма, којима је овај у седници угарског сабора од 8. марта о. г. законски предлог о муниципијама тумачио и допунио. У томе подупирао га је А. Шимоновић, и више њих, но председавајући начелник строго се држећи речи „заступничко тело,“ која у министарској наредби стоји, доказивао је противно, услед чега се доста жива дебата породила. Једни су били за то, да се од министарства телеграфским путем разсветљење изиште, а дотле док одговор не дође, да се скупштина одложи, други се пак задовољше са доказима, које је начелник навео, и пошто је један заступник Србин изјавио „да ваља више веровати ономе што у министарској наредби стоји, него новинама из којих је противна страна своје доказе црпила“ (1) реши се да часништво неучествује у скупштини. Што је овај закључак донесен, морамо жалити, јер њиме су многи званичници већином Срби у своје праву закинути.

За тим предложи Гедан Леовић, да се они варошки општинари, који су такође год. 1861. изабрани во заклетву још положили несу у смислу министарске наредбе од 20. апр. 1848. закуну. Међу овима били су готово сви општинари римокатоличке вере; предлог се усвоји а одмах и изврши. Стави се на дневни ред избор рестаурационог председника. Г. Леовић предложи за председника Јована Вујића, а г. Коцкар г. Д. Маргоновић, наводећи да је 1861. Србин председник био, те по томе у смислу алтернативе треба сада да се њихов избере. Шимоновић подупире Коцкаров предлог наглашавајући такође алтернативу и ипште тајно гласање. На то устане Гедан Леовић и уз велико одобравање већине заступника и многобројно искупљених слушалаца србских рече, да је данашња скупштина позвана да избере рестаурационог председника и све оне послове обави, које се на рестаурацију односе и законом означају, с тога предлаже: да се на дневни ред пређе. Србин Миша Леовић подпомагао је овај предлог, али таласе силом заповенуте дискусије није могао стиснати. Г. Коцкар заједно са својим једномисленицима, од којих је један молио Србе „да јим даду њиховог председника бар из хуманости“ (на ово је М. Леовић приметио да су Римокатолици 1848, 1861 и 1865 г. увек свога кандидата за посланика на угарски сабор према србском постављали необзирајући се на алтернативу!), а други доказивао „да сад мора бити један паписта (премда је предложени кандидат од њихове стране Луторан!) кад је пре Србин био,“ искао је и опет да општина њиховог кандидата избере, а што се алтернативе тиче да о томе не може ри разговора бити, јер се она у смислу привилегија и стогодишњег зауса обдржати мора, сада пак ваља да се определи, за која ће се званија Срби а за која римокатолици изабрати. Наравно да свесни Срби несу се у мериторни претрес тога питања упустили хтели, ограђујући се само против одступења од дневног реда, и пошто је Миша Леовић тек per tangentem г. Коцкару одговорио да се алтернатива од рестаурације нагођује, овој општини не да се по закону слобода избора ограничити не може, те по томе да она има право онога изабрати према коме највише поверења има; — и пошто је г. начелник изјавио: да ће он по својој увиђењу један одбор од 10 Србаља и 10 римокатолика ради саветовања о алтернативи саставити, који ће идућој скупштини своје предлоге поднети, приступи се к избору. Јован Вујић буде са 42 против 23 гласа за председника изабран. Г. Јован Вујић захваљујући се на поверењу рече: да ће при рестаурацији у споразумењу са кандидатационим одбором радити, и да од законитих прописа ни за длаку одступити неће итд. Са овом изјавом ми се у толико залажемо, у колико у њојзи налазимо довољно јемства, да ће новоизбраном председнику главна тежња бити, да се при предстојећој рестаурацији нашој вароши значај србске муниципије одржи и сачува. Ово је животно питање за нас — но о томе као и о целисходности и законитости одбора двадесеторице који ће о поступању при рестаурацији предлоге чинити други пут.

За тим је изабран одбор од 27 њих за пописивање бирача; остали општинари, који у тај одбор несу ушли сачињавају средоточни одбор, коме је рекламација и верификовање бирача поверено.

Дан рестаурације заказан је за 9. (21.)

ИНГЛЕСКА ДИПЛОМАТСКА АКТА

о градовима у Србији.

VI.

Генерални консул Лонгворт лорду Станлију.

(Примљено 28. (17.) новембра)

Београд, 20. (8.) новембра 1866.

Господине, част ми је послати вам овде приложују копију моје депеше означенога дана лорду Лајону, шилући копију

сма кнеза србског великоме везиру, који моли да напусти порта турске градове у Србији.

Остајем и т. д.

И. А. Лонгворт.

Додатак 1 бр. VI.

Генерални консул Лонгворт, лорду Лајону.

20. (8.) новембра 1866.

Господине, част ми је послати вам овде прикључену копију писма кнеза србског великоме везиру, који моли да напусти порта турске градове у Србији. Између ови, ма да се непомиње, и Београд се разуме.

Као што намеравам да спроведем Вашем Високородију првом поштом неколико примедба о питањима сада заподенути између Србије и Порте, и како је међу њима и примедба тичућа се града београдског данас најзнатнија, ја нећу овом приликом ништа да говорим о овоме предмету.

Остајем, и т. д.

И. А. Лонгворт.

VIII.

Лорд Лајон лорду Станлију.

(Примљено 1. (19. нов.) дек. 1866.

Цариград, 21. (9.) новембра 1866.

Част ми је послати вам копију писма кнеза србског великоме везиру, захтевајуће да се град београдски и остали градови, које држи порта у Србији или устуне Србима, или поруше.

Али-паша показа ми оригинал писмо од 16. т. м. Он примети да ако се овако захтевање мора свршити кадгод, да се оно неби могло на бољи начин окончати. Писмо је написано, рече ми он, кривим језиком и стилем. Порта се стара да задовољи Србе колико јој год могуће буде. Позиција малог Зворника, као и Кастела, близу старе Оршава, на сваки начин даће се Србима. Право турске посаде у овим местима није јасно; али последњи међународни уговор подпуно су признали и потврдили њено право на остале градове. Захтевање кнежево није сасвим одбачено. Имајући у виду учтивости и поштенији тон писма, оно је примљено са задовољством, и обећано је да ће се оно поднети савету министарском.

Доцније истог дана (16. т. м.) г. Ристић, србски агенат, дође к мени. Он рече да се нада да ће се кнежево захтевање усвојити. Он ми рече да га је велики везир питао, кад му је предао писмо, зашто не дође кнез у Цариград да ода поштовање султану; и да му је он одговорио да би његова светлост радо дошла кад би му пут што принео. Он је, рече ми, казао великом везиру да кнез за цело неби пропустио прилику да засведочи своју оданост и своје поштовање султану, за тако велико поверење, као што је уступање градова.

Г. Ристић рече ми да се је на најпозитивнији начин изразио код великог везира и код Али-паше, да ако би се ово једно захтевање уступило, Србија би онда била задовољна и неби ништа више од порте тражила. Он држи да је то право, рече ми да се овако што и код мене изрази. Материјални интереси србског народа, као и њина законита осећања народног поноса страдају догод је београдска тврдиња у рукама турским. Неповерење проузроковано лубардањем једнако влада. Вредност имовине у вароши Београду спала је; подизања и зидања престала су; намере да се подигне народна банка осујећене су. Никавог поверења не може бити догод капитала леже под турском тврдињом. Срби су сада готови да уступе све што могу порти, само да добију да се београдска тврдиња или напусти или поруши. Али они неће моћи ни под који начин трети дуже постојеће стање ствари. Они се морају на на који начин опростити турске тврдиње и војске, која им престолоници прети.

Ја нисам казао моје мњење на ово питање ни Али-пашини г. Ристићу. У ствари, обојца они казаше ми шта се је догодило просто мога знања ради, почем је захтевање учињено непосредно порти. У одговору на питање г. Ристића, ја му реко да ја држим по међународним уговорима, у којима је и Енглеска учествовала, да порта има неопорно право на држање градова у Србији; и да то зависи чисто од порте како ће да одговори кнезу србском на његово захтевање. Ја нисам могао да дам реч да би влада њеног величества и најмање што приметила против тога да се напусти градови, ако порта налази да би то било у корист њени интереса; али као да је до сада отомански министар држао да достојанство и интереси портици ишту да ји она има у својим рукама. Ја додато да је кнез србски мудро и као што ваља поступио, што је сам непосредно радио и што није тражио мешања страни сила.

За мене би било полезно да имам позитивни настављање, како би у овоме могао говорити у име владе њеног величества, и било би жели јако, кад би се ми, ако је могуће, споразумели о овоме предмету са Франзуском.

Додатак Nr. VII.

Генерални консул Лонгворт, лорду Лајону.

Београд, 21. (9.) Новембра 1866.

Како има изгледа, кад би се сада одклонио судар или споразумење између Србије и Порте, да би се дошло до споразумења у разним спорним тачкама; то ћу и ја, ради управљања Вашег Високородија, овде у кратко о томе проговорити.

Прво, што се тиче Малог Зворника, излишно би било кад би се упуштао у пространо разлагање овога питања. Као што сам чуо, оно ће се лако и на задовољство обеју страна довршити.

Ја ћу само да приметим, да су Срби, највише, сами узрок за сво протекло задочиње, које је изазвало неслагасије у неправедном резултату о граници, доказујући да њина жалба долази од времена обележавања граница мешовитом комисијом, која је састављена хати-шерифом од 1833. год. Турска има право на њега, ако би га хтеле бранити сасвим независно од границе, и било је до подписа протокола канлицијског, 1862. год. означено са правом сваке утврђене тачке или позиције заузете у вези са Србном, право, упратко, војеног заузећа. По овоме протоколу, Мали Зворник, неспоменут у њему између пет утврђених тачки, из који су мусулмани имали да изиђу, или између градова или војени места, која би се имала разрушити, могло би се узети само по аналогии, али не изречно, да он иде у једну или другу категорију; док опет, с друге стране, неспоменут међу онима, које Турци по праву могуће да задрже, изгледало би као да га је конференција канлицијска сасвим изгубила из вида, — што, имајући на уму да име Мали Зворник није било познато до тада дипломатији, није се наоди у архивама ма ког конзулата у Београду, није ни најмање чудно. Чудна би ствар била да би Срби, имајући право на место по праву границе, пропустили били да га доказују кроз тридесет година или више; они би могли праведно тражити да се изостављено у протоколу исправи и ово међутим саставља њиво истинито једино право. Порта са своје стране живо подпомагана предходником нашег високородија пристаде да узме

СЛЕДУЈЕ ДОДАТАК :

предмет у разматрање, али подржаваше да се о томе не би могло пре преговарања док се сва условија у протоколу усвојена не би с обеју страна извршила.

Прилика је сада таква при свем том, да би се узajимне стране у свима одступанима сложили и измирили, и порта је готова да посматра ово питање о Малој Зворнику просто са стране стратегијске његови вредности и да по томе задовољи србску жалбу. Она ће тим пре пристати на ово, што се она морала уверити из известија њених сопствених штабских официра, које је наименовала да сниме план востаног места, да оно са тачке војеног посматрања нема овакве вредности као што се то у први мах држало. И ја сам се сам у нечему преварио из известија мајора Гордона, енглеског члана мешовите војене комисије, намењене да уреди градско поље у Београду, које је проучио Мали Зворник 1863. године. Он потврђиваше да висине над њим владају тврдином Великог Зворника на противној обали. Међутим по доцнијем прегледу његовом, Турци су се сами задовољили да има јошт виши места од њега, која, утврђена обкопима и наоружана олучастим оружјем, над њиме би без сумње владала. Питање о Малој Зворнику може се овако узети за свршено, или међу она, која се имају поднети на коначно извршење.

Сада долазимо на тврдињу Јелисавету, или Кастел као што се он зове, излупани костур старог замка положеног на србској обали, испрм Ада-Кале, утврђеног острва усред реке код гвоздени врата (Њердапа). Питање није о уступању његовоме, јер он није на србској земљи, и каже се да он влада реком на томе месту, и да је тврдо казематиран. Оно је једно од таквих места, на коме би Турци, закопавши сами себе у развалинама, одржали једва последњу обсаду. Али од какве им материјалне користи Кастел може бити, или зашто би они узнемиривали себе саме или европску дипломатију због њега, то нико живи неби умео да каже. Он је можда у пређашња времена, пуцањем кроз бојнице и у свези са Ада-Кале, помагао Турцима, као старешинама Србске обале, натеривати лађе да им плаћају царине; али сада, када они немају ни обале ни горње стене, чет или шест људи, кои су тамо постављени као што се говори (према држм да је то сумњиво) лако би било да се камењем нападу. Што се мање буде говорило о Кастелу и што га пре буде Порта напустила, тим би боље било, ја би рекао, по интерес и достојанство Високе Порте.

Треће. Ако би хтели да цоленемо питања, поштујући право које је само по себи неоспорно, прво је које имамо да испитамо о тврдињама на Сави и Дунаву, поименце о Шабду, Београду и Смедереву. Кнез је писао о овоме предмету Великоме Везиру, не зактевајући као што сам чуо да је најпре наумио био, него молећи да се они напусте или поруше. Он је морао јако да сумња што се тиче форме, у којој би могао послати захтевање овако, и Порте, ја би рекао, морала би изгубити од свога достојанства кад би на то захтевање одговорила. Подобен предлог, у спровођењу захтевања за његово подпомагање, одма је после лубардања Београда 1862. год. предан грозу Роселу од Кнеза. Ја ћу да наведем последње речи његовог одговора (Роседовог) : — „Немогуће је да може захтевати влада Њеног Величества од Судгана да да његовим непријатељским средствима за нападање на безбедност њихове царевине.“

Ја би, ако је нуждно, могао да потврдим овако посматрање ствари са преко слогину доказа. Свака концесија, која се до сада дала или која би се у будуће дала, има једно дејство, дражење жеља и одашћавање постизавања сваког новог захтевања Срба с умноженим изворима и овако стављеним на њено расположење.

Славенске земље.

СРБИЈА. Ево како гласи ферман од султана кнезу србском о градовима, М. Обреновићу III. :

„Пошто овај мој високи знак буде приспео, нека је у знању садањем србском владару кнезу Михаилу, како мени одвећ на срцу лежи, да се безбедност грађана и спокојство Србије, која је саставни део моје царевине, одржи и умножи; и према томе нужно је, да се градови у Србији, као : Београд, Фетислам, Смедеро и Шабац свагда у добром стању и на начин сходан за безбедност грађана одрже; па имајући тврдо убеђење да ћеш ти и уопште цео србски народ, који је својствима верности и лојалности обдарен, ове градове по којој жељи чувати и с њима добро управљати; Ја сам сада за сходно нашао, да се управа означених градова теби и србској војсци повери с тим, да се одсада на беденима и кулама њиовим поред моје царске заставе вије и србска застава. Ја сам уверен да ћеш ти и народ србски моћи достојно оценити ово решење, које је јавни и фактични доказ мога благовољења и поверења према теби и народу србском, да ће влада србска попуно и свагда испуњавати обавезности, које има према сизереном двору и да ћете добро настојавати да се означени градови сачувају.

Обзнајујући ово решење, којим се управа ти градова на означени начин теби поверава, придојем, да се има предходно изискати од моје владе свијезољење, кад би се имала предузети на њима какова промена.

„Овај мој царски налог одуштен је и теби дат петого дана месеца зилхиде хиљаду двеста осамдесет треће године. — Двадесет деветог марта хиљаду осам стотина шездесет седме године.

Реч, кнезу србском Михаилу Обреновићу III. коју је митрополит србски Михаил, при повратку кнежевом из Цариграда на Благости рекао :

„Благоверни господару!
„Већ нам је слободније дивљење, већ нам је пуније и спокојније срце, већ нас збоља оставља, наше се трепетно очекивање срећно испуни. Србија те опет угледа здрава и бодра. Престолуницу твоју, место трајавшег страховања за време тога одсуства из средине њене, обузмиље сада тим јаче осећање безопасности; јер те види дошавша са злокобнога босфора, неповређена ни у здрављу, ни у поносу србскога имена и части твога народа. Нека је хвала Господу, који милује своје верне, који чува своје изабрано!

„Поклони се господару, овоме светоме знамењу хришћанске славе, које те чуваше и онде, где је помрачена сјајност његова; па се заједно с нама и с народом својим моли Господу Богу, да се сјајније заблеста слава крета и Софије-премудрости Божије, која зачувава свет правдом и истином.

„О, да Бог да, да свагда остане неизумљена наша радост

све већим полетом твоји висирени тежиња и да овај срећни догађај уједини и оснажи дух народа код престола твоје славе, да узјамна љубав тврдо везује срце народа и господара; па на срцама нашим, као на једноме кадилу да се пали тајан, који би узлазно до престола Божијег на небу и отуда сводио благослов свевишњег и господару и народу србском!

„Цар над царима Господ Бог, да све више и боље огрева нас сунцем своје милости и дара. Отац небесни да благослови, светли кнеже, твој повратак у земљу србску, која те је даноноћно са стрепњом пратила за цео време путовања и твога становања у заробљеном граду светог Константина, па данас увидиши те овде и изливајући своја топла осећања љубави к теби, укланчава : да си благословен владатељу србске земље, јер си се трудио и излагао опасности за корист, напредак и сигурност србскога народа, који се сто сложио моли, да те и унапред испуњава дух мудрости и душевне крепости, да буду свагда с тобом блажене душе свети Неманића, те да подигнеш погажени и уништени и утешиш сужну децу Душанову, која већ толико невоља чекају, да ји огреје сунце човечије среће и слободе.

„Молећи се за испуњење ови смерни и праведни жеља твоји и србскога народа, при срећном повратку твојем са далекаг пута у крло своје мајке Србије, свештенство њено једногласно изриче : укрепи господи, благовернога кнеза нашега Михаила и даруј му победу на све непријатеље његовога народа! Амин.“

Стране земље.

РУМУНСКА. Из Букурешта пишу како је кнез Карло давао велики ручак, кад је кнез Михаил тамо био, и како су се о том ручку, на који су били позвани и заступници свију страних сила, чуле ове зоравнице : кнез румунски наздравља србском кнезу : „Поздрављамо са великом радости долазак Ваше Светлости. Румуни ће се задовољно сећати дана, у који је суверен наших добрих суседа амо дошао. Надам се, да ће се пријатељске овезе, које ваља наша оба народа сједињавају, сад још искреније развити. Изјављујем искрену жељу за срећу В. Св. и храброг србског народа. Нијем ову здравницу у здравље мог доброг брата и суседа, Њ. Св. кнеза од Србије.“ Кнез Михаил одговара : „Полижем чашу у здравље Њ. Св. кнеза Карла I. Да живи мој добри брат! Да живи Румунска.“

П Р А З Н О.

М. Д. Већа за праповестницу. Међународна већа (конгрес) за праповестницу држаће своје седнице од 17. до 30. августа у Паризу, и бавиће се око следећих питања : 18. августа : Под којим су се геолошким одношајима и усред којих струка била и сојева животиње нашли у разним земљама најстарији трагови бића човечијег? Какве су промене у поделењу мора и земље од то доба наступиле? — 20. августа : Јесу ли пећине уобичајне обитаване биле? Јел у њима у исто време једна иста раса живела? И ако није како се и по ком значају могу становници пећина и епохе разликовати? — 23. августа : Јесу ли дегалитски споменици (хунски гробови, насипи, камена вешала итд.) само једнога народа, који је мало по мало разне земље заузимао? које су биле сеобе тога народа и његови постепени напредци у вештини и радности? да ли какви одношаји постоје, између тог народа и становника, што живеће по грађевинама од стубова, који подједнаку радност имају? — 24. августа : Је ли појављење бронзе у западу резултат производне радности, насилног освојења или што су нови трговачки путеви отворени? — 26. авг. : које су у разним земљама битни значаји прве периоде гвожђа? Јел' ово време пре повестничког доба? — 28. августа : Шта знамо о анатомским значајима човечије расе од најстаријих епоха до времена гвожђа? Може ли се доказати, како су у западној Европи разне расе следовале, и који су њихови анатомски значаји? — Ако већа тих шест питања реше, онда неби остало да се још врло много у праповестници истражује. Сваки може бити чланом веће, која се споменутим предметима бави, и код тајника карту за 10 франка извади.

(Адреса мира). Париски ђаци издали су адресу на немачке ђаке, у којој ове на мир и на заузимање око мира позивљу; адреса гласи : „Немачка браћо! Хоризонт се показује мутан и грозовит. Собе стране Рајне чује се ратна вика. Народи с немиром изчекују, шта ће им будућност донети. А зар време народне омазне није већ давно прошло? Далеко су од нас те идеје другог века. Народи нису велики својим земљиштем, већ својим установама. Оно, што Француска и Немачка морају волети, није разширење њихових граница, него разширење њихове слободе. Овај човек од поштења мора рат презирати. Треба да врзимо рат због невоље што га прати, и због деспотизма његовог. И зар није то и ђачка ствар, да се те велике истине јасно изразе? Не идемо ли ми заједно овим страховитим путем, немачка браћо! Прeko вас и с вама нека буде мир, који народе срећи, величини и слободи води.“

(Жељезне пруге у Италији.) Каковом напредку води слобода на пољу радности и материјалних интереса, може се видети из умножења и разширења гвоздених путева у Италији од 1860. год. До те године једва је у тој земљи и било жељезничких пру-

га. Управо само су Пијемонт и Ломбардија уживали добротворства жељезница, и целокупна дужина пруга није износила више од 1591 километар, или од прилике 730 геогр. миља, дакле сада, после ослобођења Италије, дужина пруга, које већ и за обрт службе, 5104 кил. или 2850 геогр. миља износи. —

(Статистика говора.) Максимилијан Милер, чувени лингвиста, држао је предавање у Лондону, у коме међу осталим рече, да та је један енглески свештеник из провинције уверавао, да обични радници у његовој парохији немају више од 300 речи у својем језику. Особа која је добро васпитана, употребљује у својем разговору 3—4000 речи. Они који чисто размишљају, логично закључују и с пажњом бирају изразе својих замислија, имају много већу готовост. Вешти говорници употребљују по 10000 речи у својим говорима. Шекспир, који је између свију писаца најбогатији у многостручним изразима, кадар је показати у својим делима 15000 речи, докле је стари завет само из 5642 разе речи састављен.

Новије.

Из Лондона званично се јавља 0. (22.) о. м., да Шпанија враћа енглеску лађу „Краљицу Викторију“, заједно са товарима што су се у њој затекли кад је ухваћена, даје накнаду власнику њеном и казниваће званичнике који су криви што је иста лађа ухваћена била.

Ратни министар француски расписао је, као што из Париза телеграфично 10. (22.) о. м., да се официери и наредници који су на одпустку, врате на дужност до 18. (30.) априла.

По једном телеграму из Петрограда од 9. (21.) о. м., у том листу и у Москви спремају се велике свечаности за дочек славенских депутација приликом етнографског излога у Москви.

„Ендеп. Белж“ доноси један допис из Цариграда, од 12. апр. (по р.), о дочеку кнеза Михаила у турској престолници и о печатима које је он на цариградске великаше учинио. Међу осталим, вели се у том допису : „на порти као и у царском двору били су врло задовољни уверавањем које је србски владар дао, о својој непромењивој привржености и преданости к интересима царског престола. Говор којим је кнез то изразио турским министрима, учинио је на ове израдан упечаток. Што их је до највећег усхићења довело, то је понуда од кнеза да стави на расположење султана, у случају потребе, десет пљача наоружаних Срба, и да ту војску својим трошном издржава за сво време за које би блистателна порта имала потребу да се њоме служи.“

„Пестер Лојд“ телеграфично из Београда 10. (22.) о. м. : „турска посада оставила је и град Шабац. Јуче на Цвети велика светковина. Србски кнез поклатио је наши београдском 40.000 гроша, и целом турском гарнизону једну месечну плату.“

На место Лоновића, који је умр'о, постао је Хајнал бивши владика у Ердељу, архиепископ у Калочи. Под Шмерлингом био је уклоњен.

И „П. Лојд“ саопштава, да „Видовдан“ пориче вест, коју је „П. Лојд“ донео, да је т. ј. депутација онострану Срба била код кнеза србског у Београду, и заштити његову искала. Ми смо такође о томе извештени, да ништа није у ствари било; то су тенденциозна измишљења, подобна онима о гемерским панславистичним агитацијама; али како је та у вест у мађ народу велику огорченост произвела, „Болонд Мишку“ такође до безобразне лудости довела, да о „србским обешањима“ говори — то би добро било, кад би познати Београдски дописник у „Хону“ ту вест опровргао, тим више, што су његови беогр. дописи материјала том измишљењу дали.

Из Београда добили смо на Цвети телеграм, да је тај дан многи србски свет с наше стране у Београд на Цвети славу дошао; из Панчева на 400 Срба на особито искршеном пароброду.

У Загребу су из Русије приспеле на поклон одежде, какви по красоти, и скупоцености ни катедрална загребачка црква нема.

Раштаурација у Н. Саду држаће се, као што нам пишу, 8. (20.) маја.

У Бикешкој жупанији била је рестаурација, и на владала је опозициона странка, противу Деакове.

Г. Стратимировић бивши у Н. Саду, вратио се у Пешту преко Ђаковара, где је са владиком Штротсмајером о начину измирења међу Угарском и тр. краљевином говорио. Резултат ће саопштити Деаку и грофу Андриши (који је засад још у Бечу); изгледи су за измирење. У обзиру Реке, пристао би се, да ова буде на уг. сабору особено представљена, и да гувернатор Реке има седиште горњој кући, но политична администрација реке, да буде под тр. краљевином. Услов је даји, да се крунида не предузима док се погодба са

тр. краљевином не сврши, и депутација хрв. сабора дошла би пре свега на ту погодбу у Пешту. Далмација и Краина имале би наравно у сабору тр. краљевине заступљене, и уредсређене бити. Вл. Штросмајер би предходног договора ради дошао у Пешту, а неки чланови унконишке или народно уставне странке обећали су да ће се у таком случају заручити са Штросмајеровом странком.

Патријарх је поодавно из Пеште доле отишао, и као што чујемо, из Даља ће ићи у Карловце за Ускрс.

Књижевни огласи.

КАКО ЈЕ У МЕСЕЦУ?

Од дра Евгенија Нестолца.

Она јачност, којом речени професор г. Нестолца описа месец и сва његова дејства с једне, а много празноверице у народу с друге стране, побудише ме, да поменуто дело преведом на србски језик, при чему сам се старао и сам, да постигнем оно, за чим је и сам писац тежио, а то је, да нам младеж има пријатну забаву и моралну корист од исте књижице.

У овој су књизи 30 објаснења, а поименце ова: Средства, да можемо о месецу дознати што истинито. Какав је облик у месецу? Колика је месец? Колико је удаљен месец? Обртање месечево. Је ли осветлење земље целу месечева? Први поход звездарнице. Како изгледају брда у месецу? Има ли на месецу вулкана? Како је удешен ваздух на месецу? Има ли воде у месецу? Како је време у месецу? Један поглед с месеца на земљу. Један дан на месецу. Једна ноћ на месецу. Мењају ли се у месецу тако годишња времена као код нас? О тежини или привлачности на месецу Помрачење месечево. Има ли месец помрачење сунца и земље? Зар се о оној другој страни месечевој баш ништа певна? Шта може мислити о нашој земљи месечев становник? Има ли биља у месецу? Шта да судимо о тако звааним грађевинама у месецу? О живим створовима у месецу? Како у великом дејствује месец на нашу земљу? Месец као творац постојећих времена. Месечеви. Има ли месец какав утицај на животине и биље? Месечарство. Има ли само наша земља месец? и за кључак, све са чистим доказима и на основу најчистијег морала.

Да не би г. г. предбројници дуго чекали за књигом, то је ево тек сада објављујем, пошто сам је већ дао у штампу; хартија је врло лепа, а биће уметнути и 7 дрвореза, за којима се такође неће чекати; корице ће бити украшене врло лепим снимком месеца на тврђави несесној.

Цена је књизи 30 новчића, а изнеће преко четир табак; г. г. скупитељи, који скупе 8 предбројника, добивају девети комад за труд или у име више за службених књига новце.

Новци се шиљу напред на мене потписаног, а имена г. г. предбројника, која ми стигну до четврте недеље (дотле ће бити књига већ готова) биће на крају књиге печатана, те ће тако сваки имати књигу у руци већ о Ђурђеву дне т. ј. о малом ускрсу.

У Нов. Саду 14. марта 1867.

Димитрије Јосић,

учитељ IV. разреда у глав. мушкој школи.

Књига

„НАЗНАЧАЈ ЖЕНСКИЊЕ

по светој Божијој ријечи“

изишла је из штампарије и већ се је распослала свим предплатницима и предплатницама.

Половину чистог дохода од ње, за коју се је половино казало у позиву на предплату, да ће се дати на народну пед. означену већином г. г. предплатника и предплатница, и која је половино изнеда 257 књига (предплатници новцима једва су се подмирили штампарски трошкови, и остали) по 50 новч., дакле 128 фор. 50 новч. наменило су двије подједнаке већине на ове народне цели, и овако: 135 књига србског народног позоришту, и 122 књиге фонду „Школског листа.“

Осим тих књига што их је добило србско народно позориште и фонд „Школског листа,“ има у подписаног још нешто преко 100 егземплара (а Сомборцима нека је на знања, да једно 60 књига има на продају и у приправкама другогаче течаја г. Ал. Кузмановића). Ко би је још хтео, нека се изволи јавности, и то, ко би желео 1 књигу нека изволи послати осни 50 новч. за књигу још и 6 новч. (или биљега за толико) за поштарину, а ко би хтео 2 књиге, за књиге и поштарину свега 1 фор. 10 новч.; 3 и више књига мож свако добити per Nachnahme — једанаеста књига даје се на дар.

Књигу краси врло лепа и прикладна слика (челикорез): женскиња код крста а у руци са Светим Писмом.

У Српској Кларји (per Temesvar und Hatzfeld), 7. априла 1867. Богдан Кузмановић, парох

ПРИЛОЗИ НА СРБ. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

Из Врба са послао је Гавра Влашковић белешки 14 фор. авр., што је тамо у месту покупљено било. Приложници су г. г. Гим. Пап јун. представник 2 ф., Александер Ивановић жуцац, поверник 2 ф., Г. Влашковић белешки 1 ф., Л. Стеванов се-

љак 1 ф. 20 н., М. Матић сељак 50 н., Васа Пањћ 50 н., Г. Бајла 50 н., Новак Шувиков 50 н., С. Калћ трг. 1 ф., Т. Стојинић трг. 1 ф. 50 н., С. Димић трг. 1 ф., гђ. Констандија Влашковића 1 ф., Олга Влашколића 50 н., Владислав Блашколић 50 н., П. Довијарски 30 н.

Из Темишвара. Г. Јоца Бранковић послао је списак од 107 родољуба, који су „приложнице“ за срб. нар. позориште подписали и у име тога засад 169 ф. 20 н. авр. послали. — Имена ових родољуба су ова: Чамарски цео у фабрици 10 приложница, г. г. Јован Пашка 5, Ј. Гвоић 2, Ј. Новаковић 1, Сава Ађић 1, К. Лазаревић 1, М. Јовановић 1, Д. Пагаровић 1, А. Б. Козаровић 1, В. Живанчић 3, Тончи Геда 1, А. Јовановаћ 1, Јевта Михајловић 1, Јов. Лота 2, Бр. Петровић 1, Ђ. Ђорђевић 4, Н. Стојановић 1, Ж. Поповић 1, Ђ. Ђорђевић 1, Бр. Живић 2, Бр. Кристић 1, Г. Кирковић 4, Ласкар Златко 1, Петар Поповић 1, Н. Поповић 1, Тр. Бранковић 1, Павле Петровић 3, К. Јовановић 2, П. Манојловић 2, В. Илић 2, Н. Калиновић 3, Г. Петровић 2, А. Петровић 1, В. Стајић 4, П. Стојановић 2, Ј. Деметровић 3, Ст. Николић 7, П. Александровић 2, Ђ. Меховић 3, Раша Милић 1, Ада Димитријевић 4, Ар. Улмански 1, Андрија Хелњаковић 1, К. Војновић 2, Ђ. Ђуровић 1, М. Ђуровић 1, Св. Адамовић 1, Т. Адамовић 1, П. М. Стефановић 1, И. Мирјановић 1, В. Гавриловић 1, М. Долга 1, Паја Мијковић 2, К. Марковић 3, Јоца Бранковић 10, 60 фр. Мариновић 5; М. Шербан 1, Ђ. Раћ 1, Т. Радић 2, Н. Поповић 1, В. Отаровић 1, Ђ. Николић 2, Светозар Поповић 1, гђ. Ката Николићева 1, Јелена Урошевићева 5, Н. Јовановић 3, П. Деспинић 3, Бр. Ђорђевић 2, Љуб. Папкавић 1, К. Илић 3, А. Војновић 1, Г. Крачић 1, Д. Ристић 3, Ал. Костић 1, гђ. Емилија Костићева 1, Светозар Костић ученик 1, Ст. Костић ученик 1, П. Јовановић 1, Захар Јовић 1, гђ. Јулијана Вишњковић 1, Р. Вишњковић 1, Ј. Петровић 1, Ст. Поповић 1, Д. Николић 2, Сава Радојевић 1, К. Б. Николић 1, Јања Поповић 1, Ал. Коћ 1, М. Јовановић 1, гђ. Софија Калиновићева 1, Ст. Бошковић 1, Г. Теодоровић 1, Г. В. Јовановић 1, А. Николић 1, Кон. Хадић 1, Г. Гавриловић 1, Ф. Лазич 1, Павле Брашован 1, Дим. Јовановић 1, П. Стајић 1, Моловац 1, Ст. Ракић 1, Урош Вујић 1, Јоца Николијевић 1.

Придлом ове знамените објаве родољубија Темишварских Србаља неможемо нашу господу поверенике поново да не умолимо, да купитеље ових прилога на прљезно купљење опомињати не пропуште.

А ову г. г. повренике, који им припосладе „приложнице“ још код себе држе, молимо да нам што пре јаве, како код њих исто подужеће иде, јер нам је дужност, о идућој главној скупштини стање нашег позоришта изјестито изложити, а то нам се неможе, ако незнамо на чему смо са овим „приложницима“.

Са истом доставом горе наведених 169 ф. 20 н. авр. добио смо из Темишвара још план, по коме би се до великог фонда за годину дана дошло, и који је овај:

100 Србаља сваки по 100 к. прил. чини за г. дана	36.000 ф.
2000 " " " 10 " " " " " "	72.000 "
4000 " " " 5 " " " " " "	72.000 "
10.000 " " " 2 " " " " " "	72.000 "
20.000 " " " 1 " " " " " "	72.000 "
Свега 324.000 ф.	

Од екон. одсека упр. одб. срб. нар. позор.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Ж.П. Сисак, 8. апр. Ове недеље трговина услед трстански налога била је врло жива. Цене нам се свију струка робе поправили, и нада је, да ће још у вис ићи.

У свему је продато ове недеље: 8000 ваг. банатске шенице 84—86 ф. 6.85 до ф. 7.20 4000 ваг. босанске шенице транз. ф. 5.10 до 5.65. 13000 ваг. босанске кукурузе транз. ф. 3.45 до 3.55. 4000 ваг. банатске и сремске кукурузе старе ф. 3.80. 4000 банатске кукурузе нове ф. 3.60. 3000 ваг. хрватске кукурузе нове ф. 3.50—3.60. 4000 ваг. босанске зоби транз. ф. 1.80 до 1.85.

Време имадосмо од неколико дана лепо без кише. — Воде још једнако за путовање добре.

К. и д. — Пешта, 11. апр. Житна пијаца. Гласови, који нам са свију страни пијаца јављају скакање цена свију врсти хране; осим тога, скакање курса и данашње подитично расположење, — све ово учинило је, да је на нашој пијаца необична живост настала. Осим овде бавећи се страних купаца, наши су спекуланти своју дојакшоњу резерву напустили, и што се више даје купују. Шеница је главни фактор; побољшање цене не можемо данашњој политичкој околности за узрок толико приписати, колико великој потреби, коју стране пијаце имају, и великом курсу, који нама у прилог иде, да можемо са руском и влашком шеницом конкурисати. Почем код нас нема још много шенице, да није овог курса, неби се цене овако подигле. Наполица добија код нас све већу вредност; ово долази отуда, што слабије врсте шенице за извоз једнако купују. Нашим околним млинарима за њихову потребу, ова слабија шеница, по данашњој цени, неодговара им рачуну, као наполица, којој је цена према првој доста умерена.

Раж осим за извоз почеше је и наши спекуланти куповати, јер се код нас многи сумњају, да се францускопруска размирица може мирно свршити. Зоб; при оваким околностима овај се артикул увек највише тражи, тако је и данас код нас, кад узмемо у обзир, да на нашој и ђурској пијаца у магацима много нема, да јој је цена на доњим пијацама знатно скочила, — ова данашња виша цена овде још неодговара последњем купу, који је доле учињен, но изгледа су, да ће се цена знатно поправити. Јечам; њему је цена скочила и врло се тражи, како за потрошак, тако и за извоз од дужег времена ису никакве знатне партије дошло. — Кукуруз; за ову робу појавила се на трстанској пијаца прва потреба, јер су за Инглеску почели куповати. Цена је почела напредовати, и наћи ће и на нашој пијаца одзива. Овде је једно друштво јуче купио 40000 ваг. за мај и јуни, и одобрло је мени од 4 ф. 10 н., што је на све друге таку сензацију учинило, да се тај дан даље радити није могло. Притежатељи робе почеше још веће цене захтевати и купци се уздржаваду од сваког купа. За кукуруз има изгледа, да ће му цена још виша бити, али ће бити и тако прилике, од маја почевши, кад буду капаре доспеле, биће и такови који ће морати робу продати, то су прилике, кад се цена на неколико дана побија. Решица је сасвим занемарена; данас постоје ове цене:

Шеница потиска 88—89 ф. 7.40. Шеница потиска 87—88 ф. 7.10. Шеница банатска 88—89 ф. 7.30. Шеница банатска 86—89 ф. 7. Шеница бан. 85—89 ф. 6.85 до 6.90. Наполица 82—83 ф. 5.25 до 5.35. Раж 78—80 ф. 4.80 80—81 ф. 4.95. Зоб 46—47 ф. 2.15 до ф. 2.20; за мај-јуни одобравају ф. 2.25 на ову цену слабо се продавци јављају. Јечам 46—47 ф. 3.35 до 3.50. Кукуруз банатски ф. 3.90 до 3.95 обштг га на ф. 4 држу, са којом ценом није ништа продато.

Решица банатска ф. 5.75. Пасуљ бели ф. 5.60 до ф. 6. Пасуљ црни ф. 7. Свињска маст овдешња ф. 39 до ф. 40 са стране ф. 36 до ф. 36.50, србска ф. 33.50. Славина ф. 33 до 34. Шљиве босанске у бурад ф. 23, у цаков ф. 22.50. Мед неоцефен ф. 16.50, оцефен ф. 17 до ф. 22. Босак славонски, банатски ф. 123. 124. Шпирит са буретом 75.50. Шљивовица занемарена је, банатска ф. 22 до 24, сремска ф. 26. Семе (детелина) ф. 28. ф. 32, мувар ф. 2.50 до 2.60 врло га много на пијаца има. Сочиво од ф. 7 до ф. 10.50. Шишарке, за славонску прву врсту могло би се данас само ф. 12.50 долучити.

ЦЕНОВНИК ПЕШТАНСКЕ БЕРЗЕ. (12. априла.)

	Ѓ	Пожунац
Шеница банатска	86—87	ф. 6.80—7.—
" " "	88—89	ф. 7.15—7.25
" потиска	86—87	ф. 6.85—7.—
" " "	88—89	ф. 7.20—7.35
" пештанска	85—86	ф. 6.75—6.90
" " "	87—88	ф. 7.10—7.25
Наполица	81—82	ф. 4.95—5.10
Раж	77—80	ф. 4.70—4.85
Јечам пиварски	69—70	ф. 3.45—3.60
" за храну	65—68	ф. 3.20—3.40
Зоб	44—46	ф. 2.—2.10
Кукуруз банат. стр.	—	ф. 3.80—3.90
" " нов.	—	ф. 3.80—3.90
Проја	—	ф. 3.30—3.50
Решица кол.	—	ф. 5.75—5.87
" банат	—	ф. —
Пасуљ	—	ф. 5.75—6.00

КУРС ПАПИРА И ЗВЕЧЕЊЕГ НОВЦА.

Акције.	плаћено	вреде данас.
Комерцијална (трговачка) банка	500	710 715
Пештанске штедионице	63	1140
Будимске	—	425 435
Старобудимске	40	65 70
Крунаши	—	—
Дукати	—	6.33
Наполеони	—	10.63 10.68
Енгл. суверени	—	13.12 13.20
Аустријско сребро	—	132.—
" купони	—	131.25 131.45
Талири	—	1.97 1.98

Курс бочке берзе.

Акције народне банке	—	690—
5% металик	—	55.90
Звјан народни	—	66.60
Лондон	—	134.25
Дукати	—	6.33

Стање воде 12. априла, 14' 9" над 0, расти.

Пароброди возе по Дунаву:

Из Пеште у Осек и Земун: понедељником, средом и суботом у 7 сах. ујутру.

Из Пеште у Оршава и Галац: средом у 6 сах. ујутру.

Из Земун у Оршава и Галац: четвртком рано.

Из Оршава у Галац: петком у подне.

Из Галаца у Оршава: понедељником рано.

Из Оршава у Земун и Пешту: петком рано.

Из Земун у Осек и Пешту: недељом, уторником и петком у 10 сах. пре подне.

ВОЗЕЊЕ ПО ГВОЗДЕНОМ ПУТУ

итни возови (Eilzüge)

Из Пеште у Беч Сваки дан: полазисе у 7 сах. 34 мин. у јутру; долази у Беч у 1 сах. 50 мин. по подне

Из Беча у Пешту Сваки дан: полазисе у 2 с. 30 м. по подне; долази у Пешту у 9 с. и 15 м. у вече

ИЗ БУДИМА У ТРСТ

Полази се из Будима у	сах. мин.	долази у
6 35 у јутру		8 50 "
" " " "		1 50 по подне
" " " "		9 27 у вече
" " " "		12 1 ноћ
Долази се у Трсту у	8 14 рано	

ИЗ ТРСТА У БУДИМ

Полази се из Трста у	сах. мин.	долази у
6 45 у вече		8 35 у јутру
" " " "		9 30 пре подне
" " " "		1 22 по подне
" " " "		5 55 у вече
Долази се у Будим у	7 58 пре подне.	

ИЗ БУДИМА ПРЕКО СТОЛНОГ БУОГРАДА У БЕЧ.

Полази се из Будима у	сах. мин.	долази у
6 35 рано		8 39 "
Долази се у Стол. Беогр.	10 —	
Полази се из Стол. Беогр. у	8 17 у вече	
Долази се у Беч у	7 58 пре подне.	

ИЗ БЕЧА ПРЕКО СТОЛНОГ БУОГРАДА У БУДИМ

Полази се из Беча у	сах. мин.	долази у
7 45 у јутру		9 38 по подне
Долази се у Стол. Беогр. у	6 55 "	
Полази се из Стол. Беогр. у	7 58 у вече.	

Почем штампарија у понедељак није радила, због ускршних празника (римских), те и наш лист није могао у уторак изићи: дајемо са додатком данашњи број „Заставе.“

О Г Л А С И.

Бр. 2524
410 Е д и к т.

Од п. к. суда Петроварадинске 9. гранич. регименте одобрена се продаја поспртне имаовине Трифуна Вуличевића; имаовина та састоји се из покретности, затим из земаља у граници, у Бечмену, и то из њиве од 19¹²⁴⁵ ланца и ливаде од 14³⁶⁶ 386 ланца, као глјаног добра, даље из ливаде од 17²²⁵ ланца, из воћњака од 700 □⁹, винограда од 1³⁶⁶ ланца, и најпосле из једне циглом покриване суваце. Термин за продају: 19. маја 22. јуна и 21. јула о. г. и то сваки дан после подне у 2 сата.

Који би били муштерије за речену имаовину, могу сазнати услове продаје или код споменутог суда или код суртинске компаније, а у означене дане имају доћи у Бечмен. Нека је притом на знања, да се продаја и трећег дана неће прекинути испод цене, и то 830 фор. а. в. за имаовину у Граници, и 500 фор. за сувацу.

У Митровици 18. априла 1867.

Из п. к. суда Петроварадинске 9. гранич. регименте,

Штампарија Хорњанскова и Трегера.